

El procés de creació d'un còmic: Història Digital d'Andorra

- 23 de març del 2013 a les 18.00 h
- La Closeta, la Massana, en el marc de la 16a edició de La Massana Còmic

Jordi Planellas i Moral

Il·lustrador i dibuixant de còmics

▲ Currículum

Jordi Planellas i Moral és un il·lustrador i dibuixant de còmics.

Des del 2007 ha publicat còmics per al mercat francès (Zigeuner, les Bimbos...) i andorrà (Història Digital d'Andorra) i ha il·lustrat múltiples campanyes publicitàries i mascotes (guies de salut del Govern, BancSabadell d'Andorra, El Periòdic d'Andorra, cartell de La Massana Còmic, exposició 300 anys després...).

També realitza des del 2004 tallers i classes de dibuix en diferents institucions i centres, com el Museu del Còmic, el Punt Jove o l'AFMMA.

Amb un estil de dibuix molt flexible, ràpid i modern s'adapta a qualsevol demanda publicitària o de màrqueting.

Història Digital d'Andorra va tenir un procés creatiu ben poc habitual. El món del còmic professional europeu té un sistema d'edició que consisteix en el següent: L'autor –o autors, si com sol passar hi ha guionista i dibuixant– té una idea i crea el que s'anomena un *dossier*. El dossier es compon de:

- una breu sinopsi en què s'explica de què tracta la història i quines característiques tindrà (és un sol àlbum, és una trilogia, quin gènere tracta?, a quin sector de lectors va dirigit?);
- unes quantes pàgines de dibuix, per mostrar com pot quedar el resultat final;
- opcionalment hi ha dossiers que incorporen dissenys de personatges, entorns..., i
- finalment, un currículum de l'autor o autors.

Aquest dossier s'envia a les editorials de còmic que podrien estar interessades en la temàtica o en el tipus de dibuix, ja que, com en el món de la literatura, cada editorial busca la seva línia d'estil particular i els costa molt sortir-ne. S'ha de saber que les editorials reben desenes de dossiers cada setmana, i que per tant n'han de descartar gairebé el 90%. Per tant, és molt habitual rebre una carta, que els dibuixants coneixem molt bé, en què, amablement, lamenten no poder editar el teu projecte perquè “no entra dins de la línia editorial”.

Però, com he dit, aquest cop no va anar així. L'editorial Aloma, petita i acabada de néixer, tenia molt clar des del principi que, a part de la literatura tradicional, volia editar algun còmic per apropar-se al públic més jove. I si es vol parlar de còmic aquí a Andorra, s'ha d'anar a parlar amb en Joan Pieras, director de La Massana Còmic, fundador de l'associació ARCA, i amant del còmic. Els editors van anar a consultar la millor manera d'editar un còmic a Andorra, i ell va proposar la idea de fer una història d'Andorra. I a més els va proposar que parlessin amb mi per realitzar-la. Sempre fem broma amb en Joan dient que es tracta pràcticament del meu representant, i aquest cop va actuar com a tal... Potser li hauria d'haver donat un 10% dels guanys... Potser li arribava per comprar-se... un cartró de llet...

Recordo perfectament quan l'Ester i la Inés em van trucar i vam quedar al Museu del Còmic per parlar de la creació d'un àlbum sobre la història andorrana. Jo tenia el referent clar de la *Breu història d'Andorra* que havia dibuixat el gran Marzal els anys 80. Potser una de les coses que m'han portat a dibuixar còmic és haver rebut aquell còmic, l'any 86, gratuïtament, a l'escola. Tinc gravat com algú va arribar a la classe amb una caixa de cartró on, ben apilats, hi havia desenes de còmics, un per a cadascú. Em va semblar increïble!!! Segurament vaig ser un dels pocs que se'l va llegir sencer... S'ha de dir que el còmic era per a gent molt més adulta que nosaltres, era massa dens per a nens de 10 anys (el típic error: és un còmic, *ergo* dóna'l als nens). Jo, a partir de l'edat mitjana, pràcticament no entenia res. Però les primeres pàgines eren absolutament fascinants. Els homes prehistòrics a la Balma de la Margineda (on es veia un pit femení!!!) i que per cert vaig incloure'n una versió al meu còmic com a homenatge; el tirador de fona andosí davant un elefant d'Annibal bramant, les batalles medievals amb castells en flames... Em vaig mirar aquells dibuixos centenars de cops.

Evidentment, amb aquest antecedent, de seguida em va fer molta il·lusió el projecte, tot i que també hi havia barrejat un punt de temor, ja que el projecte incloïa que jo fes tota la feina, també la del guió. Jo sempre havia treballat amb guionista i m'agradava. Hi ha autors de còmic que no es troben còmodes treballant en tàndem, perquè volen controlar tot el procés. I d'altres, entre els quals m'incloc, que reconeixem les nostres limitacions a l'hora d'escriure (com podeu comprovar en aquest text) i preferim dibuixar les històries genials dels altres. Si s'hagués tractat

d'un altre tipus de còmic, segurament hauria cercat un guionista que posés en ordre i amb estil les idees. Però tractant-se de la història d'Andorra, m'hi vaig veure amb cor: la història ja està feta, només cal seguir-la i resumir-la... Endavant!

Això sí, prudentment vaig proposar crear abans de res un dossier (els dibuixants som animals de costums i començar un còmic sense fer-lo semblava impensable), perquè veiessin com podia quedar, i si els agradava ja començaríem les pàgines definitives.

Vaig començar a practicar les caricatures i a buscar l'estil que millor lligués amb el tema:

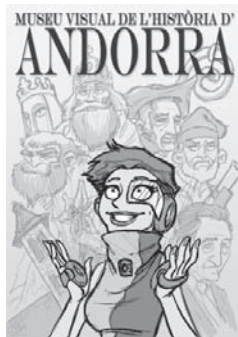
El famós conseller

Proves diverses

Carlemany en dues versions

El format el tenia clar. Cap als anys 90 la famosa revista *TBO* va tenir una renaixença, i una de les seccions habituals era "Informe comical", que dibuixava el genial Gotlib. Un narrador tot seriós ens parlava com si es tractés d'un autèntic documental i les vinyetes eren un gag rere l'altre.

Jo volia allò mateix. Em calia un narrador, doncs. La primera idea va ser fer un *museu* virtual en què una guia ens anés explicant la història. Aquest museu se situava força anys més endavant, tot era molt futurista, tal com podeu veure a la pàgina de prova del dossier:

Esbòs d'una possible portada que, veient la portada final, no va variar massa com a concepte.

Però la "Noua", que era el nom d'aquesta guia futurista, no va agradar, era massa agressiva, massa futurista, massa explosiva.

I vam buscar una nova imatge, més dolça i simpàtica, i amb un estil una mica més realista. Vaig presentar fins a 24 propostes, quatre vestits diferents, tres pentinats i ulleres o no ulleres.

La triada finalment va ser la primera d'aquesta pàgina (tot i que confessaré que a mi, la que m'agradava era la quarta). Al mateix temps que triàvem la guia, que per cert, va passar a anomenar-se *Txell*, el tema del museu virtual futurista va anar canviant.

La idea d'incloure codis QR que portessin a continguts addicionals em va portar al tema que va acabar sent definitiu. Era el moment del *boom* dels dispositius digitals (*smartphones*, tauletes...), i el còmic es va convertir en un dispositiu, una tauleta, en què la presentadora feia desfilar la nostra història. Això em va permetre incloure-hi molts gags, on la Txell ens mostrava com passar pàgina, ens deia que endolléssim els auriculars o havia de tallar el còmic de cop perquè s'acabava la bateria.

I això va portar també a la idea genial de l'Albert Villaró d'anomenar-lo *Història Digital d'Andorra*.

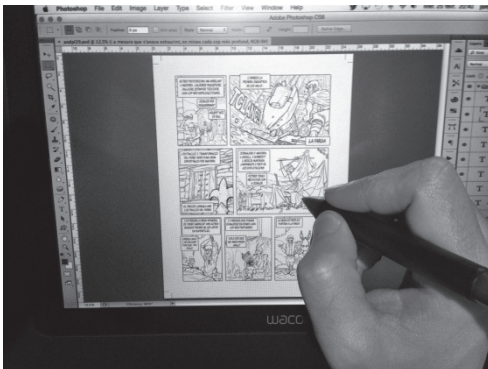
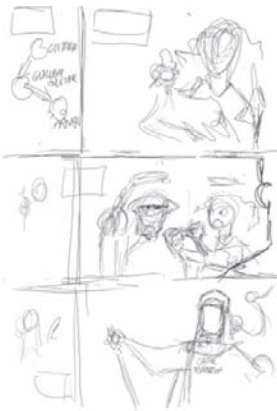
El pas següent era repassar la nostra història. Diversos llibres, ja sigui d'història en general com històries més concretes (*Contrabandistes de la llibertat* o *Boris I, rei d'Andorra*), i molta informació de la xarxa em van servir per fer un gran esquema de tot el que creia que havia de ser explicat. Aquesta va ser la feina que se'm va fer més feixuga. M'agrada la història, però no serviria com a historiador, els fets se'm barregen, les dates se m'obliden immediatament, molts capítols els havia de rellegir dos cops per entendre'ls... Van ser ben bé un parell de mesos durs. Una part de l'esquema més sintètic el podeu veure a continuació. Es tracta de l'*esquelet* del còmic: una descripció del que hi anirà en cada etapa, el nombre de pàgines que ocuparà i les pàgines acumulades:

Descripció del moment històric			
Aribada al "museu" acolliment, presentació i inici de la "projecció"		3	3
Arribem al museu en un pla general, la "Txell" ens acull, ens presenta el museu i comença la història			
Andorra al mesolític, arribada dels primers humans		2	5
En la transició del Mesolític al neolític (fa 8000 anys) arriben els primers humans a Andorra, es tracta de nòmades caçadors i recol·lectors que s'estableixen temporalment a llocs com la Balma de la Margineda. L'Esquelet més antic trobat es el d'una dona de fa 4000 anys			
any 2000 ac ceràmica, enterraments. Humans s'estableixen a Andorra		1	6
apareix la ceràmica (campaniforme) i els humans comencen a establir-se a les vores del Vallira, comencen els enterraments amb dolmens			
metal·lúrgia, gravats, influències exteriors		2	8
apareix la metal·lúrgia el que permet una millor agricultura i un augment de la població a la plana d'Andorra i Santa Coloma, eines més evolucionades, joles, vasos i gravats rupestres (roca de les bruixes i Puy) influència d'altres tribus Europees			
Andosins, Polibi i Hanibal... influències romanes		2	10
La zona d'Andorra i la seu està ocupada per una tribu anomenada "andosins" que es citada per Polibi a l'any 218 quan Hanibal va creuar els Pirineus. Després d'això hi ha una clara influència romana al principat			
segle VIII sarrains "enuaièien" Andorra, Francs inicien reconquesta—Bels: Andorra		2	12
Els Sarrains conqueriren la península Ibèrica fins al sud de França (incident doncs Andorra tot i que no hi ha documentació de l'estada d'aquests) Els Francs (Carlemany) inicien la reconquesta i Andorra passa a mans dels reis carolíngs.			
himne		1	13
aprofitant l'aparició de Carlemany, pàgina sobre l'himne			
S IX 843 Rei Carles el Calb concedeix Andorra a Sunifred d'Urgell. Art preromànic		1	14
834-848, el rei Carles el Calb concedeix varis territoris al comte d'Urgell Sunifred, entre elles les valls. Aparició de les primeres esglésies preromàniques			
860 acta consagració catedral Urgell on cita Andorra		1	15
en l'acta es citen les parròquies andorranes dins de l'autoritat religiosa de la Seu d'Urgell			

Aquest esquema era simplement una previsió, i com a tal es va incomplir de dalt a baix. Sobretot perquè dels esdeveniments més antics se'n coneixen poques dades i ràpidament estan explicats, però a mesura que ens apropem a la nostra època els esdeveniments es multipliquen i cada cop necessitava més vinyetes i més pàgines per explicar bé els fets (les primeres pàgines tenen 5-6 vinyetes, i les últimes en tenen un mínim de 9).

I un cop el gran esquema fet, tocava enfrontar-se a la pàgina en blanc... 64 cops. En cada pàgina passa el mateix: saps què has d'explicar però no saps com ho explicaràs, i fins que no comences sembla impossible. Primer feia un petit esbós de la pàgina, quatre línies que variaven molt mentre la pàgina s'anava perfilant.

Sovint era en aquest punt que, tot planificant què diria en cada vinyeta, també pensava en l'acudit que hi aniria. Però no sempre era evident i molts acudits esperaven fins a la fase del llapis... O fins i tot, en alguna ocasió havia de deixar en blanc una vinyeta en una pàgina ja acabada perquè no hi havia manera de trobar el gag, i hi tornava dies més tard, ja fos perquè

tenia una idea o perquè ja havia d'acabar aquella pàgina i tocava fer-hi una vinyeta de replè, sense cap mena de gràcia, que també n'hi ha...

Un cop tot planificat, col·locava els textos, els diàlegs i llavors venia el *llapis*, la part divertida.

I finalment, la *tinta*, que consisteix bàsicament a repassar el que ja has fet en llapis, cosa que a mi m'avorreix enormement!

Tant el llapis com la tinta els he escrit en cursiva. I és que no són ni llapis ni tinta reals, ja que treballa únicament en format digital. La meua eina principal és una tauleta gràfica Cintiq que bàsicament és una pantalla que detecta un llapis electrònic. La feina és la mateixa, però és un mètode molt més flexible i net.

A partir d'aquí, passava la pàgina al colorista; bé, de fet hauria de dir coloristes, ja que el primer (en Javier Mena) no va poder acabar el còmic per raons personals i el va substituir un segon colorista (Patrick Fodere).

En el còmic europeu és molt habitual que del color se n'ocupi un colorista. Són especialistes del color que treballen molt bé i molt més ràpid que el que ho podria fer el dibuixant... En el meu cas, molt més ràpid, i molt més bé, perquè sempre m'he dedicat més al dibuix que al color.

Semblaria que ja està, però encara quedaven dues etapes:

La revisió històrica, a càrrec d'Albert Villaró, que va tenir una feinada enorme, ja que jo estic lluny de ser un historiador i havia comès un munt d'incorreccions històriques. Moltes eren de caràcter tècnic (anomenar *tribu* al que s'ha de dir *poble* per exemple, o *reconquesta* al que va ser una simple conquesta); altres, simples errors de teclat o d'indicar malament una data, i, tractant-se d'un escriptor guardonat com l'Albert, també em va corregir estilísticament el text per fer-lo més comprensible i correcte.

I finalment, quedava una última revisió, ortogràfica i gramatical, a càrrec de la Maria Cucurull, que també va tenir força feina. L'Albert n'havia fet una primera revisió però sempre s'escapen petits errors i la font del text no hi ajudava gaire.

Aproximadament van ser uns dos mesos de documentació, sis mesos de dibuix i unes tres setmanes de revisions... Pràcticament un embaràs sencer!

Però l'esforç va valer la pena. Va ser el llibre més venut el dia de Sant Jordi i va servir perquè l'editorial torni a confiar en mi per a d'altres projectes.

Per acabar, voldria agrair a l'editorial Aloma la seva confiança i la seva amabilitat. A l'Albert i la Maria, les seves correccions; al Joan Pieras, pensar sempre en mi quan es tracta de còmics i als amics, haver-ne fet la primera lectura crítica.